

Verslag integrale telling Slechtvalken en overige roofvogels 13 februari 2005.

Raymond van Breemen en John Frijters.

Inleiding

Het idee om een integrale telling van Slechtvalken te houden is ontstaan omdat er weinig bekend is, cijfermatig bij SOVON, over overwinterende Slechtvalken in de regio West Brabant (binnendijks). Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld Friesland en het noordelijk deltagebied, waar wel goede cijfers van bekend zijn. Waarnemingen van overwinterende Slechtvalken worden in West Brabant maar mondjesmaat doorgegeven aan SOVON. Echter, er worden steeds meer Slechtvalken waargenomen in West Brabant. Om de huidige verspreiding van overwinterende Slechtvalken in kaart te kunnen brengen hebben leden van de West Brabantse Vogelwerkgroep en de Vereniging voor Vogel- en Natuurbescherming Etten-Leur besloten om gezamenlijk een zo groot mogelijk deel van West Brabant simultaan te tellen. Het doel is tweeledig, namelijk de Slechtvalken in kaart brengen en nieuwkomers betrekken bij en bekendmaken met roofvogelonderzoek. Het zou mooi zijn indien er onder de nieuwkomers mensen zijn die in de toekomst veldonderzoek kunnen doen voor de vogelwerkgroep.

Het is mooi om te zien dat in de regio West Brabant het aantal gegevens van roofvogels toeneemt (vooral het afgelopen jaar).

Het onderzoeksgebied.

Globaal omvat het onderzoeksgebied West-Brabant ten noorden van de snelweg A58 (Bergen op Zoom - Breda) en ten westen van de A27 (Breda - Werkendam), inclusief de Biesboschpolders, de uiterwaarden van de Maas tussen Geertruidenberg en Waalwijk en het natuurgebied de Bleeke Heide. Onder andere het uiterste westen van het onderzoeksgebied en de omgeving van Bosschenhoofd zijn niet vlakdekkend geïnventariseerd. Op de verspreidingskaartjes is het onderzoeksgebied gearceerd weergegeven.

Over het algemeen betreft het agrarisch gebied. Van noordwest naar zuidoost is een overgang zichtbaar van kaal akkerbouwgebied naar een meer gesloten landschapstype met voornamelijk grasland. Met name in de omgeving van de waterrijke (natuur)gebieden worden soms hoge dichtheden van potentiële prooien zoals o.a. Smient en Kievit aangetroffen. Het onderzoeksgebied wordt vanuit de Amercentrale bij Geertruidenberg doorsneden door een netwerk van hoogspanningsleidingen, een geliefde zitplaats van Slechtvalken (rond Etten-Leur 68% van de waarnemingen).

Methode

De opzet is om de verspreiding in een zo groot mogelijk aaneengesloten gebied in kaart te brengen. De bedoeling is om al de roofvogels te karteren, dit om te zien hoe hoog de dichtheid is in West Brabant (bijv. buizerd), en om de nieuwkomers kennis te laten maken met roofvogels. Om alleen maar Slechtvalken in kaart te brengen is de verspreiding te laag, bovendien motiveert dit nieuwkomers niet. Bij het samenstellen van de groepen hebben we de nieuwkomers bij een ervaren vogelaar ingedeeld. Er is een verdeling gemaakt over het aantal beschikbare auto's en bovendien was de indeling zo dat iedere groep een telescoop tot zijn beschikking had. De tellers is gevraagd om tenminste al de hoogspanningsmasten binnen het telgebied te controleren op de aanwezigheid van Slechtvalken. Er is bewust gekozen om de telling op dezelfde dag te doen als de watervogeltelling van SOVON, mensen zijn dan in het veld voor de watervogels en noteren gelijk de waarnemingen van de Slechtvalken.

We hebben een handleiding gemaakt waarin kenmerken vermeld staan voor het bepalen van de leeftijd en het geslacht van de Slechtvalk, dit met het doel het aantal uitsluitende waarnemingen te vergroten. De handleiding is te vinden op de internetsite van de West Brabantse Vogelwerkgroep (www.westbrabantsevwg.nl). Vanaf de startpagina ga je naar werkgroepen, vervolgens naar roofvogels. Bij het onderdeel Slechtvalkentelling kan je de

handleiding en het telformulier downloaden. De handleiding is handig voor mensen die in de toekomst ook een telling willen organiseren en kan naar believen worden aangepast.

Het weer.

Het weer was erg slecht, de hele dag door winterse buien met sneeuw en hagel. Tijdens de buien kwam de temperatuur geregeld onder nul. Vanwege het slechte weer hielden veel roofvogels zich verscholen waardoor er pozen met een zeer lage trefkans voorkwamen. Dit is goed terug te zien op de verspreidingskaarten.

Laat op de middag waren er wat opklaringen, wat direct meer roofvogelwaarnemingen opleverde. Door het slechte weer zijn veel waarnemingen vanuit de auto gedaan. Hoogspanningsmasten afzoeken met de telescoop werd pas laat op de middag mogelijk.

Resultaten

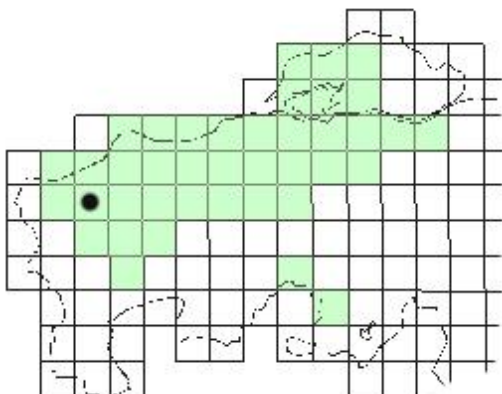
Totaalscore:

Tijdens de telling op 12 en 13 februari werden in het onderzochte gebied 186 roofvogels waargenomen, verdeeld over 6 soorten. Gezien werden 1 Blauwe Kiekendief, 1 Havik, 6 Sperwers, 119 Buizerds, 57 Torenvalken en 2 Slechtvalken.

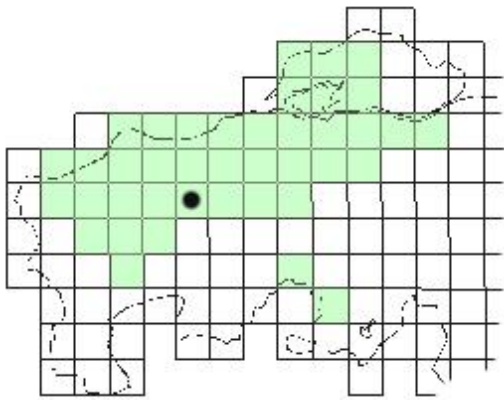
Gedurende de telling hielden veel roofvogels zich verscholen voor het extreem slechte weer. Waarschijnlijk is daardoor een groot deel van de aanwezige vogels aan de aandacht van de waarnemers ontsnapt. De onderstaande tabel maakt dit aannemelijk. Half januari 2005 werden in de Hoevense- en de Ettense Beemden 34 roofvogels waargenomen. Dit is 97% ten opzichte van het gemiddelde van januari 2003 en 2004. Tijdens de februaritelling in 2005 werd slechts 38% waargenomen ten opzichte van het gemiddelde van februari 2003 en 2004.

Windkracht (BFT)	1	1-2	5	1-2	1-2	8
	jan. 2003	feb. 2003	jan. 2004	feb. 2004	jan. 2005	feb. 2005
Blauwe Kiekendief	2	1				
Havik		1			1	
Sperwer	3			1	1	1
Buizerd	29	17	23	33	21	6
Slechtvalk	2			1	1	
Smelleken		1			1	
Torenvalk	7	7	4	2	9	5
Totaal	43	27	27	37	34	12

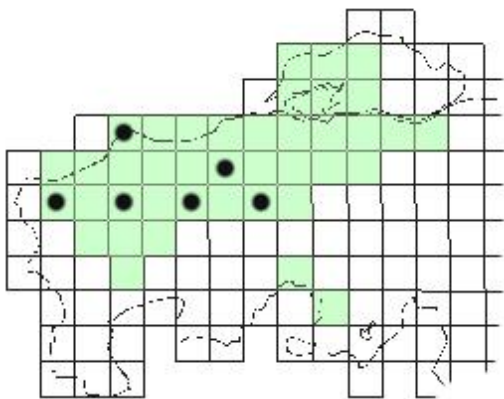
Verspreidingskaarten:



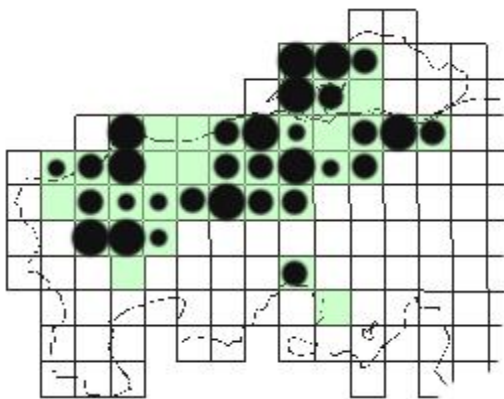
Blauwe Kiekendief (1 ♀)



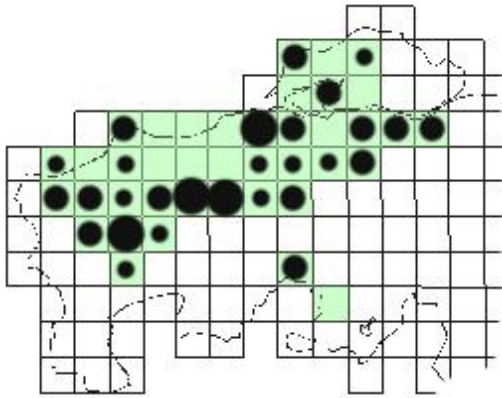
Havik (1)



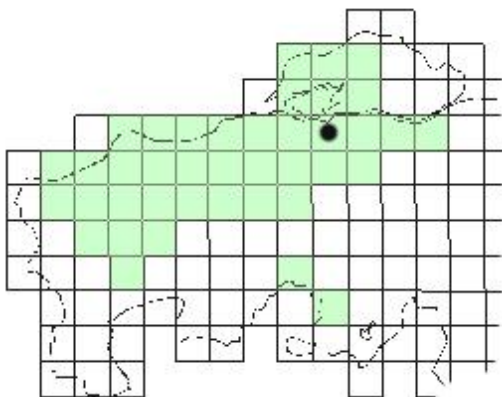
Sperwer (6)



Buizerd (119 st.; aantalklassen 1; 2-4; >4)



Torenvalk (57 st.; aantalklassen 1; 2-3; 3-6)



Slechtvalk (2st., 1♂+1♀)

Slechtvalken in de regio West Brabant in de winter 2004/05

Daar het vanwege het slechte weer niet is gelukt om de actuele verspreiding van de Slechtvalk in kaart te brengen, geven we hieronder een verkort overzicht van de waarnemingen welke deze winter aan de West Brabantse Vogelwerkgroep werden doorgegeven.

Plaats	KM-hok	Aantal	Eerste datum	Laatste datum	Aantal waarnemingen
Biesbosch, polder Turfzakken	44-24-41	2	26-2-05		1
Hooge Zwaluwe, Oude Moeren	44-33-52	1	16-1-05		1
Geertruidenberg, Amercentrale	44-34-23	2	13-2-05		1
Hoeven, Hoevense Beemden	43-58-42	1	19-9-04	16-1-05	3
Etten-Leur, Westpolder	44-51-42	1	18-7-04	14-11-04	5
Etten-Leur, Oostpolder	44-51-45	1	26-7-04	6-3-05	8
Breda, Rooskensdonk	44-42-54	2	..-10-04	5-3-05	tientallen
Bergen op Zoom, Markiezaat	49-44-11	1	30-11-04		1
Chaaam, Bleeke Heide	50-34-13	2	10-10-04	6-3-05	tientallen
Castelré	50-44-52	1	22-10-04		1

Bovenstaand overzicht is verre van volledig. In het Markiezaat kunnen in oktober tot vijf en 's winters tot drie Slechtvalken verblijven. (med. Ton Bakker) Verder worden ze met grote regelmaat gezien bij de Dintelse Gorzen, in de omgeving van Willemstad en nabij Geertruidenberg. Geschikte locaties zijn verder onder meer aanwezig rond Steenberg, Oud Gastel en Rosendaal.

Discussie

Het is een hele organisatie om mensen op dezelfde dag in het veld te krijgen, maar gezien het slechte weer was de deelname niet slecht. Bij de volgende telling (de periode nov. 2005 tot feb. 2006 lijkt daarvoor het meest geschikt) spreken we een 2^{de}, alternatieve datum af zodat het weer geen spelbreker kan zijn.

Om een totaalbeeld te krijgen van de verspreiding van de Slechtvalken is een simultaantelling van belang. De juiste werkwijze is om ieder een gebied toe te wijzen op kaart met duidelijke grenzen. Het is een must om de waarnemingen op de kaart in te tekenen, dit voorkomt dubbeltellingen in hetzelfde atlasblok.

Bij ons bestaat het vermoeden dat de watervogeltellers met name gefocust zijn op het water waardoor er onbewust roofvogels worden gemist. Hier moeten we in de toekomst beter rekening mee houden en wellicht is het raadzaam om de roofvogeltelling daarom los te koppelen van de watervogeltelling. We doen uiteraard wel graag een beroep op deze doorgewinterde vogelaars. De aanpak is grootschalig geweest, dit vraagt om een samenwerkingsverband. We hopen volgend seizoen opnieuw een Slechtvalkentelling te kunnen organiseren zodat de leemte in onze kennis alsnog kan worden opgevuld.

Wellicht kunnen we dan heel de provincie gaan tellen. Dit naar aanleiding van een vergadering van werkgroep roofvogels steunpunt Brabant. De coördinatie over heel Brabant is niet vanuit één punt te doen, men kan dit regelen via de verdeling van de regio's van WRN steunpunt Brabant.

Dankwoord

Het deed ons deugd dat zovelen het slechte weer hebben getrotseerd in een poging de winterspreiding van West Brabantse Slechtvalken en overige roofvogels in kaart te brengen. Wij bedanken daarom: Rien van den Avoort, Ton Bakker, Jan Benoist, Cor Borghouts, Toos Borghouts, Hanneke van den Bout, Gert Bouwmeester, Ellie van Boxstel, Huub Don, Piet van Iersel, Cor van der Lee, Martin van Leest, Don Otten, Rob Otten, Agnes van de Sanden, Hans van de Sanden, Willem Veenhuizen, Herman Vissenberg, Harry van Vugt, Ad Willemen en Mark van der Zijden.